

Energidepartementet

Postboks 8148 Dep.

0033 OSLO

Deres ref.

2471690

Vår ref.

2022/1057-7

Saksbehandler

Jan Henrik Sandberg, 976 82 469

Dato

26.09.2024

Utlysning av områder for mineralutvinning på havbunnen Høringsuttalelse fra Norges Fiskarlag

Vi viser til Energidepartementets forslag til utlysningsområder for første konsesjonsrunde for utvinning av mineraler på norsk kontinentalsokkel, med høringsfrist den 26. september. Norges Fiskarlags høringsuttalelse er utarbeidet i samarbeid med medlemslagene Nord Fiskarlag, Sør-Norges Fiskarlag og Fiskebåt. Fiskebåt sender også egen uttalelse i saken.

Bakgrunn for saken:

Det fabuleres om at utvinning av mineraler på kontinentalsokkelen på lang sikt kanskje kan bli en ny lønnsom næring for Norge. På det grunnlaget utarbeidet Olje- og energidepartementet i 2022 en «*Konsekvensutredning for mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel*». Høsten 2023 la samme departement fram «*Meld. St. 25 (2022-2023) Mineralverksemd på norsk kontinentalsokkel – Opning av areal og strategi for forvaltning av ressursane*» for Stortinget. På bakgrunn av dette vedtok Kongen i statsråd den 12. april i år å åpne et område på hele 300 000 km² i Norskehavet og Grønlandshavet for marin gruvedrift.

Den 26. juni i år sendte Energidepartementet et forslag til utlysning av første konsesjonsrunde for utvinning av havbunnsmineraler på høring. Forslaget omfatter 386 utvinningsblokker, med et totalareal på hele 120 000 km² (noe som tilsvarer mer enn hele Nord-Norges samlede landareal). Innenfor disse blokkene vil private selskap senere kunne søke om tillatelser til utvinning. Etter planen skal tildeling av utvinningstillatelser kunne skje allerede første halvår 2025.

Før eventuell marin gruvedrift i våre farvann kan starte opp må rettighetshaverne først ha påvist utvinnbare ressurser, sannsynliggjøre at utvinningen vil bli lønnsom og ha tatt en investeringsbeslutning for prosjektet. Det legges også opp til at de første planene for marin gruvedrift skal forelegges for Stortinget.

Innspill fra Norges Fiskarlag:

Norske fiskere høster hvert år nærmere 2,5 millioner tonn sunn og klimavennlig sjømat, som eksporteres til mer enn 100 ulike land. Fiskeriene er basert på fornybar biologisk produksjon, og er derfor grunnleggende avhengige av et rent og rikt hav. Det skiller fiskerinæringa fra de fleste andre havbaserte næringer, inkludert marin gruvedrift. De norske fiskeriene er også en viktig historisk forutsetning for at Norge i dag har råderett, og dermed mulighet til å drive annen næringsvirksomhet, på kontinentalsokkelen.

Norges Fiskarlag ønsker en god og kunnskapsbasert sameksistens med andre næringer. Samtidig stiller vi krav om at ny virksomhet *ikke* må bygges opp på bekostning av havmiljø, sjømattrygghet, gyte- og oppvekstområder, fiskebestander og/eller fiskernes driftsgrunnlag og lønnsomhet.

Havbunnsminerallovens § 2-2 slår fast at: «Konsekvensutredningen skal bidra til å belyse de ulike interessene som gjør seg gjeldende på det aktuelle området, slik at dette kan ligge til grunn når det skal tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, området kan åpnes for mineralvirksomhet» (vår understreking). Dersom det samlet sett viser seg å være større ulemper enn gevinst ved å åpne et område, så skal det aktuelle området *ikke* åpnes for marin gruvedrift. Dersom det er omfattende kunnskapsmangler og stor usikkerhet skal i utgangspunktet føre var-prinsippet legges til grunn.

Norges Fiskarlag har lang erfaring med slike konsekvensutredninger, først og fremst som berørt part. En konsekvensutredning bygger kun på allerede eksisterende kunnskap. Vår erfaring er at kunnskapen om havmiljø, gyte- og oppvekstområder, sjømattrygghet og fiskerinæring ofte er mangelfull, og at disse verdiene undervurderes. På den andre siden opplever vi at mulige positive effekter av den planlagte nye virksomheten blir til dels sterkt overvurdert. Det gjelder også i dette tilfellet.

Regjeringen oppga i Meld. St. 25 (2022–2023) at hensynet til miljø ville bli ivaretatt i alle faser av virksomheten. Samtidig stod det her at: «Konsekvensutredningen som var en del av åpningsprosessen viser blant annet at leteaktivitet kun vil ha små miljøvirkninger», og at: «Konsekvensutredningen viste at med omfang av fiskeri og mulige arealkonflikter/ virkninger av havbunnsmineralvirksomhet er det vanskelig å se for seg betydelige konsekvenser for fiskeriene innenfor det åpnede området». Dette er tolkinger vi ikke er enige i. Etter vår oppfatning utgjør verken konsekvensutredningen, den etterfølgende stortingsmeldingen eller høringsnotatet noe tilfredsstillende beslutningsgrunnlag for å kunne starte opp marin gruvedrift i våre farvann. Dette er nærmere omtalt i vår høringsuttalelse til konsekvensutredningen (vedlagt).

Store deler av dyphavsområdene, som nå forslås utlyst for marin gruvedrift, omfatter viktige naturtyper og økosystem, som kan være sårbare for menneskelige inngrep. Kunnskapen om disse økosystemene, og hvordan de vil påvirkes av marin gruvedrift, er

fortsatt svært lav. I det videre arbeidet er det derfor ikke bare nødvendig å kartlegge eventuelle mineralforekomster, men også marint miljø, bestander og naturtyper, fortrinnsvis gjennom Mareano-programmet. Så vidt vi kjenner til, så er kun mindre deler av det aktuelle området hittil kartlagt av Mareano. Etter vår oppfatning må det innhentes tilstrekkelig kunnskap om de overnevnte verdiene før åpning av områder og før tildeling av tillatelser til utvinning.

Verken konsekvensutredningen, stortingsmeldingen eller høringsnotatet med forslag til utlysingsområder/blokker nevner at det ikke er tillatt med fiske med bunntål i et dyphavsområde på nærmere 800 000 km² nord i Norskehavet (jf. forskrift om regulering av fiske for å beskytte sårbare marine økosystemer). Denne beskyttelsen av havbunnen ble innført i nær dialog med fiskeflåten, og ble ikke minst innført for å verne om sårbare økosystemer. Etter vår oppfatning er det betenkelig at regjeringen nå legger opp til oppstart av marin gruvedrift innenfor områder som allerede er beskyttet mot bunntåling.

Det var også uheldig at konsekvensutredningen ikke lyktes med å gi en god beskrivelse av det totale omfanget av fiskeriene i området, som senere ble åpnet for marin gruvedrift. Det gjaldt særlig for utenlandsk fiskerivirksomhet. Fiskeriforvaltningsansvaret innenfor deler av det åpnete området ligger til den Nordøstatlantiske fiskerikommisjonen, NEAFC. Det betyr at det er to ulike reguleringssystem som gjelder i området. Fiskeridirektoratet har her ikke alene alle relevante opplysninger om fisket. Selv om Fiskeridirektoratet utarbeidet en kortfattet tilleggsrapport om dette i mars 2023 («*Utenlandsk fiskeriaktivitet i deler av utredningsområdet hvor Norge ikke har fiskerijurisdiksjon*»), så omfattet ikke denne rapporten fiskerier med fartøy fra Færøyene, Portugal, Grønland og Russland. Det ble heller ikke gitt opplysninger om hvilke arter som ble høstet. Rapporten dokumenterte imidlertid at fisket med utenlandske fartøy synes å være størst ved området Mohnsryggen Nord.

Havbunnsmineralloven § 1-7 slår fast at mineralvirksomhet ikke må «*unødvendig eller i urimelig grad vanskeliggjøre eller hindre [...] fiske*». Selv om det ikke er stor norsk aktivitet i området per i dag, så kan en altså ikke uten videre konkludere med at konsekvensene for fiskeriene vil bli små. Det er heller ikke kun omfanget av dagens fiskeriaktivitet som er avgjørende. Marin gruvedrift kan også ha betydelig påvirkning på gyteområder, gytesuksess, migrasjonsruter og tilgang på føde i viktige livsfaser. Dermed kan bestander og fiskerier, også i relativt stor geografisk avstand til selve uttaket, påvirkes negativt.

Allerede da havbunnsmineralloven var på høring i 2017 ble det i regjeringens høringsnotat pekt på at marin gruvedrift kunne føre til store utslipp av avfallsprodukter og tungmetaller, noe som igjen kunne forurense havmiljøet og bli en betydelig utfordring for sjømattryggheten. Siden da har Norges Fiskarlag stilt krav om at mineralutvinning på sokkelen ikke må kunne gå ut over sjømattrygghet og helse, og dermed også driftsgrunnlaget for deler av norsk fiskerinæring.

Det eksisterer fortsatt svært lite kunnskap om frigivelse av tungmetaller ved mineraluttak i dyphavet. Til tross for det konkluderte konsekvensutredningen med: «*Utredningen av fiskeriaktivitet viser lite uttak av fisk og annen sjømat i området, og det vurderes at risiko for konsekvenser for matsikkerhet er lav.*» I den sammenhengen er det naturligvis ikke kun mengden fisk som høstes i området som er relevant. I forhold til sjømatikkerhet er det langt viktigere å ha kunnskap om hvordan tungmetaller og andre miljøgifter fra virksomheten kan spres og akkumuleres i næringskjedene, og på den måten kan bli et problem for sjømattryggheten.

Hensynet til sjømattrygghet er ikke automatisk en del av behandlingen etter forurensningsloven. Vi har derfor gjennom flere år bedt om at også lov om matproduksjon og mattrygghet må legges til grunn for arbeidet, og at Mattilsynet må bli konsultert. Vi konstaterer med bekymring at dette fortsatt ikke har blitt fulgt opp. Problematikken ble aldri konkret vurdert i konsekvensutredningen eller i meldingen til Stortinget, og hensynet til sjømattrygghet er heller ikke nevnt med et ord i forslaget til utlysning av områder/blokker for marin gruvedrift.

Eventuell mineralutvinning på havbunnen vil føre til at avfallsmasser spres over store områder. Det kan ikke bare skade det marine miljøet, det kan også hindre/vanskeliggjøre framtidige og til dels eksisterende fiskerier. Vi mener det må kunne drives et forsvarlig og risikofritt fiske, også der det tidligere har vært drevet marin mineralutvinning. Havbunnsminerallovens § 5-1 (oppryddingsplikt) slår fast: «*Rettighetshaveren skal sørge for en forsvarlig opprydding mens arbeidene pågår og etter at disse er avsluttet, og gjennomføre de tiltak departementet fastsetter om opprydding og avslutning.*» Vi stiller spørsmål til hvorfor ansvar, metoder og finansiering av opprydding verken har blitt vurdert i konsekvensutredningen, åpningsvedtaket eller i forslaget til utlysning av områder/blokker.

Havbunnsminerealer er en ikke-fornybar ressurs. Eventuell utvinning bør skje på en mest mulig miljøvennlig måte, som også gir størst mulig verdiskaping for samfunnet totalt sett. Vi konstaterer at objektive og nøkterne vurderinger fra sentrale fagmiljø (NGU, Bergfald miljørådgivere m.fl.) slår fast at det er tvilsomt om slik utvinning på norsk sokkel vil kunne bli samfunnsøkonomisk lønnsom. Vi konstaterer også at næringsorganisasjoner og selskap, som vurderer å starte opp med marin gruvedrift, viser til at det er behov for store statlige subsidier/leterefusjon før slik virksomhet kan startes opp. Etter vår vurdering vil de samlede kostnadene og ulempene ved å starte opp eventuell marin gruvedrift i blokkene som nå blir foreslått utlyst, langt overstige det reelle potensialet for verdiskaping.

Verken konsekvensutredningen, Stortingsmeldingen eller forslaget til utlysning av blokker for marin gruvedrift konkretiserer noe behov for subsidier/leterefusjon for leting og prøvedrift. Vi forutsetter derfor at dette ikke vil bli aktuelt. Norges Fiskarlag mener prinsipielt at det må være uaktuelt å subsidiere nye virksomheter, der disse kan fortrenge eller ødelegge for havmiljøet eller en allerede etablert, lønnsom og bærekraftig fiskerinæring.

Konklusjon:

Svært mye tyder på at både havmiljøet og fiskerinæringa vil kunne bli sterkt negativt berørt av eventuell framtidig marin gruvedrift i våre farvann. Disse problemstillingene ble aldri tilfredsstillende behandlet i konsekvensutredningen, i stortingsmeldingen og nå sist i forslaget til utlysning av områder/blokker for marin gruvedrift. Vi er ikke alene om å mene dette. Prosessen som har ført fram til åpning og utlysning av områder for gruvedrift på norsk sokkel, ser derfor nå ut til å gå ut over Norges gode renommé som havnasjon og forvalter av marine ressurser.

Oppsummert mener Norges Fiskarlag at forslaget om utlysning av områder/blokker for marin gruvedrift bør trekkes tilbake. Energidepartementet bør heller starte opp en prosess for kartlegging av naturtyper og miljøverdier i områder, som senere *kanskje* kan bli aktuelle for slik utlysning.

Med hilsen
Norges Fiskarlag

Sverre Johansen

Jan Henrik Sandberg

Kopi til: Medlemslag, Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Sokkeldirektoratet, Havforskningsinstituttet og NGU.

Vedlegg: «Konsekvensutredning og forslag til åpning av område for marin mineralutvinning på norsk sokkel». Høringsuttalelse fra Norges Fiskarlag, 27. januar 2023.

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskrevet signatur.

